

європейських та міжнародних стандартів, а також для уточнення розподілу обов'язків влади і неурядових організацій у багатьох країнах.

Список використаних джерел

1. Зміцнення свободи медіа та створення системи Суспільного мовлення в Україні», що впроваджується в рамках Плану дій Ради Європи для України на 2015–2017 роки [Електронний ресурс] // сайт «Офіс Ради Європи в Україні» / розділ «Проекти та Програми». – Режим доступу: <http://www.coe.int/uk/web/kyiv/strengthening-freedom-of-media-and-establishing-a-public-broadcasting-system-in-ukraine>
2. Про Суспільне телебачення і радіомовлення України: Закон України від 17.04.2014 р. №1227–VII // Відомості Верховної Ради [сайт]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1227-18>
3. Свобода медіа в Україні [Електронний ресурс] // сайт «Офіс Ради Європи в Україні» / розділ «Проекти та Програми». – Режим доступу: <http://www.coe.int/uk/web/kyiv/freedom-of-media-in-ukraine>
4. Overall objective: promoting human rights education and democratic citizenship [Електронний ресурс] // сайт «Офіс Ради Європи в Україні» / розділ «Проекти та Програми». – Режим доступу: <http://pjp-eu.coe.int/en/web/eap-pcf/promoting-human-rights-education-and-democratic-citizenship>

References

1. Zmichenja svobody media ta stvorenja systemy Suspil'nogo movlennja v Ukraї'ni», shho vprovadzhujeťsja v ramkah Planu dij Rady Jevropy dlja Ukraї'ny na 2015–2017 roky [Elektronnyj resurs] // sajт «Ofis Rady Jevropy v Ukraї'ni» / rozdil «Proekty ta Programy». – Rezhym dostupu: <http://www.coe.int/uk/web/kyiv/strengthening-freedom-of-media-and-establishing-a-public-broadcasting-system-in-ukraine>
2. Pro Suspil'ne telebachennja i radiomovlennja Ukraї'ny: Zakon Ukraї'ny vid 17.04.2014 r. №1227–VII // Vidomosti Verhovnoї Rady [sajt]. – Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1227-18>
3. Svoboda media v Ukraї'ni [Elektronnyj resurs] // sajт «Ofis Rady Jevropy v Ukraї'ni» / rozdil «Proekty ta Programy». – Rezhym dostupu: <http://www.coe.int/uk/web/kyiv/freedom-of-media-in-ukraine>
4. Overall objective: promoting human rights education and democratic citizenship [Elektronnyj resurs] // sajт «Ofis Rady Jevropy v Ukraї'ni» / rozdil «Proekty ta Programy». – Rezhym dostupu: <http://pjp-eu.coe.int/en/web/eap-pcf/promoting-human-rights-education-and-democratic-citizenship>

Shustenko S. O., graduate student of the Institute of international relations, Taras Shevchenko National University of Kyiv (Ukraine, Kyiv), sofiashustenko@mail.ru

The role of Council of Europe in the development of European standards of human rights in Ukraine

The scientific article studies the goals and the purposes of the implemented programs towards Ukraine by Council of Europe. It is considered its institutional and functional software.

Relevance of theoretical and practical significance of this paper is that the initiating special programs and projects for the development of European standards in Ukraine are increasingly practiced by international organizations with the beginning of construction policy of Ukraine in the European direction.

The main purpose of the article is to define the main goals and objectives of special programs of Council of Europe towards Ukraine. During the last decades, major political leaders and experts have always paid attention to the informational problems.

The basic elements of the programs content of supporting human rights were high lightened. We considered the basic theory and practice of the Council of Europe in the field of maintenance of human rights and freedom of speech. It is determined the main directions and strategies of European programs that focus on Europeanization of Ukrainian society and its cooperation in the promotion and protection of human rights.

Keywords: Council of Europe, human rights, international organizations, European standards, special programs and projects.

* * *

УДК 321.011.5

Гапоненко В. А.,
кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри
політології та національної безпеки, Київський
національний економічний університет ім. В. Гетьмана
(Україна, Київ), rvagar@ukr.net

ПОЛІТИЧНА ПАРТІЯ В ПРОЦЕСІ ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЇ ДЕМОКРАТІЇ В УКРАЇНІ

Мета статті з'ясувати загальні світові тенденції функціонування партій, в контексті їхнього впливу на інституціоналізацію демократії в Україні.

Для написання статті було використано комплекс загальнонаукових методів, зокрема порівняльний, діалектичний, системний, синергетичний. Було застосовано неінституційний підхід, що сприяє розгляду демократичного транзиту як безперервного процесу з багатьма варіантами результатів демократизації, залежний від намірів та цілей основних політичних акторів.

Висновки. На основі порівняльного аналізу деяких суперечностей української та західних партійних систем, виявлено основні тенденції, що зумовлюють інституціоналізацію демократії, серед яких криза класичних інститутів громадянського суспільства, партійної ідентифікації, партійного керівництва. Також наведено рекомендації щодо можливих шляхів оптимізації впливу політичних партій на процес інституціоналізації демократії у нашій державі, зокрема сприяння розвитку інших форм групової ідентифікації, підвищення рівня довіри до партій як інституту демократії, законодавче врегулювання порядку створення, взаємодії та діяльності парламентських коаліцій.

Ключові слова: багатопартійність, партійна ідентифікація, партійне керівництво, партійна коаліція, інституціоналізація демократії.

Становлення багатопартійності в Україні здійснювалось у складних умовах формування плюралістичної свідомості та відкритого суспільства. Тому цей процес досить складний та суперечливий. Попри більш ніж двадцятирічний досвід партійного будівництва, дослідники і нині констатують незадовільний стан виконання партіями своїх функцій, деструктивний характер партійних взаємозв'язків, ситуативний характер парламентської більшості, що ускладнює процес інституціоналізації демократії.

Сучасні дослідження партійної системи в Україні здебільшого звертають увагу на внутрішні суперечності нашого суспільства, перехідний характер політичної системи, нерозвиненість громадянського суспільства, низький рівень політичної культури партійної еліти та електорату. Проте, варто звернути увагу на те, що партійна система в Україні також перебуває під впливом світових тенденцій партійного будівництва. Тому аналіз основних напрямків еволюції партійної системи у сучасних умовах дозволив би переосмислити рівень розвитку і характер діяльності українських політичних партій, а також сформулювати висновки щодо перспектив функціонування партійної системи в Україні та шляхів вирішення існуючих протиріч демократизації.

Серед основних тенденцій еволюції партійних систем ґрунтовно розроблені такі як послаблення класичних інститутів громадянського суспільства, криза партійної ідентифікації, формальний характер партійного керівництва, розмивання соціальної бази політичних партій, ідеологічна невизначеність партійних програм. Проте, актуальним залишається завдання зіставлення названих особливостей функціонування зарубіжних та української партійних систем.

Тому *мета* статті визначити характер впливу світових тенденцій розвитку партійних систем на становлення багатопартійності в Україні в контексті інституціоналізації демократії. Досягнення цієї мети передбачає вирішення таких завдань:

– виявити та охарактеризувати основні тенденції зміни партійних систем;

– з'ясувати характер та особливості проаналізованих тенденцій в Україні;

– запропонувати напрямки корегування вказаних тенденцій в інтересах українського суспільства.

Класичними чинниками становлення партійної системи є характер політичної та виборчої системи, правова регламентація діяльності партій. Проте, дедалі більшої ваги набувають неформальні ознаки партійних систем, серед яких вміння мобілізувати електорат, наявність спільних правил гри у відносинах між різними політичними партіями. Це свідчить про новий етап функціонування партій. Розглянемо основні тенденції, що зумовлюють особливості сучасних партійних систем.

По–перше, партія перестає бути єдиним інститутом представництва інтересів. Актуальною перспективою є зменшення ролі класичних інститутів громадянського суспільства, які в своїй діяльності орієнтуються тільки на вибори, на користь дозвільних асоціацій та груп тиску. Часто політичні рішення приймаються домінуючими групами інтересів, в той час як партії слугують лише механізмом перенесення цих рішень до парламенту.

В розвинених демократичних державах політичні партії безумовно є виразниками тих чи інших групових інтересів, хоча вони спираються не на окремі групи, а на їхні конгломерати. Партії акумулюють групові інтереси, узгоджують їх із загальносуспільними інтересами та в узагальненому вигляді підводять під свої платформи. Виборці в такому випадку голосують за певну партію, пов'язуючи з її перемогою свої надії або на загальне покращення становища в країні, або на врахування потреб своєї групи в державній політиці разом з інтересами низки інших груп. Проте, розбудова програмних партій – це досить складний і тривалий процес, що не дає можливості отримати швидкі політичні дивіденди у вигляді електоральної підтримки. Тому часто інтегровані суспільні інтереси підміняються вузькогруповими. Тоді партія приваблює на свій бік виборців, які сподіваються отримати певні особисті вигоди у разі перемоги на виборах. Так виникають клієнтеліські партії, які з інститутами громадянського суспільства нічого спільного не мають.

До проявів цієї тенденції можемо віднести переважання корпоративних прагнень над загальним інтересом, посилення атомізації суспільства, неможливість забезпечити інформаційний обмін від дедалі більш ізольованих суспільних груп, що дає підстави стверджувати нездатність декількох політичних сил відобразити багатоманітні інтереси плюралістичного суспільства.

Натомість, чисельні групи інтересів здатні втягувати державу у відповідальність за реалізацію їхніх партикулярних інтересів. Безпосереднім результатом цього може бути виникнення процедур, які дозволяють обходити партійні канали у процесі впливу на владу. В результаті партія може втратити контроль над процесом прийняття рішень. Так, представники корпоративізму пропонують змінити партійні механізми безпосереднім порозумінням між двома бізнесом та профспілками [10].

По–друге, спостерігається *криза партійної ідентифікації*. Нечітка структура партій, загальні формулювання програмних положень, прагнення отримати якомога

більшу підтримку на виборах, бюрократизація партійного життя зменшує рівень легітимності цього інституту та, відповідно – кількість членів партій та стійкість соціальної підтримки.

Складовою цієї проблеми є криза участі, що полягає, насамперед, в апатії громадян провідних демократичних країн, небажанні бути учасником будь–яких політичних процесів. Ґрунтовно досліджується ця суперечність у роботах Р. Пантама, який зокрема, наводить наступні факти політичного життя США. З початку 1960–х років до 1990–х участь виборців у діяльності партій знизилась майже на чверть. Те ж саме стосується міських громадських зборів, політичних зустрічей та мітингів. Кількість американців, що не довіряють партіям підвищилась з 30% у 1966 році до 75% у 1992 [11].

Також відбувається зміна партійних орієнтацій, зниження партійної лояльності. Тобто, політичні партії втрачають підтримку тих соціальних груп, що традиційно були її прихильниками. Цей процес може бути обумовлений трансформацією самих соціальних груп або ж переглядом засадничих положень партійної програми, що має на меті розширити кількість виборців. Зменшення рівня лояльності свідчить про кризу стабільних партій [9].

Ряд дослідників звертають увагу на послаблення соціально–класового конфлікту, ідеологічного протистояння, що сприяє підвищенню ролі неажажоритарних способів групової ідентифікації [7]. Індивіди все частіше належать одночасно до багатьох соціальних груп, а також змінюють свою приналежність в залежності від обставин та значущості для них тих чи інших суспільних проблем. Практичними наслідками такої тенденції є фрагментація парламенту, коаліційність урядів, криза довіри до сучасних представницьких інститутів демократії, лозунги з загальнонародським значенням, посилення ролі іміджу лідера, а не партійної програми в ході передвиборчої боротьби.

Такі тенденції провокують нестабільність партійних систем, порушення класичного розмежування між «правими» і «лівими», ситуативний характер парламентської більшості та кількості парламентських партій.

По–третє, свого розквіту досягли *тенденції олігархізації внутрішньопартійного життя*. Партійна демократія поступається місцем залаштунковим домовленостям та поділом отриманих портфелів. Часто роль конкретної партії у процесі державного керівництва залежить не від кількості набраних голосів, а від ступеня гнучкості партії під час формування парламентських коаліцій. Таким чином, термін «багато–партійна система» втрачає свій первісний зміст – це своєрідна ширма, за якою криються особи, що фактично розпоряджаються владою» [1, с. 107].

Як наслідок партійна система не виконує функцію рекрутування еліти. Досліджували цей аспект проблеми також українські вчені В. Паламарчук, О. Литвиненко, С. Янішевський. На їхню думку, в сучасній Європі харизматичні політики з'являються лише на крайніх полюсах політичного ідеологічного спектру, що становить суттєву загрозу. Помітною вони вважають тенденцію «ригуалізації виборів, перетворення їх на своєрідне масштабне політичне шоу», а також прийняття «не принципових, а палативних політичних рішень, що лише консервують існуючі протиріччя» [4, с. 29].

Основою для розмірковувань про майбутнє політичної партії є факт зниження ролі ідеології в діяльності партій. Саме це ставить під загрозу усталений механізм відповідальності партій. Наявність чіткої стабільної ідеології є основою опору популізму та відповідальної поведінки представників народу. Якщо партія здатна знаходити нові рішення в душі власної традиційної ідеології, то в очах виборця вона набуде міцності [3, с. 22].

В ситуації коли має місце державне управління через механізм партійних коаліцій, зникає безпосередній зв'язок між виборчим актом і складом правлячих команд. Як показують підрахунки, в третині випадків формування урядів меншості відбувається далеко не тими партіями, що здобули найбільшу підтримку на виборах. Більш ніж половина урядів формують коаліції більшості та меншості, склад яких при тих самих результатах виборів може бути дуже різноманітним. Часто програмні та коаліційні зміни цих партій є зовсім неочікуваними для виборців. Протягом всієї історії парламентські коаліції формувались не на партійній основі, а за принципом залучення максимальної кількості депутатів. На думку М. Примуша це «... призвело до зневаження програмних принципів і спотворення відносин по осі виборці–обранці–влада» [8, с. 26].

Результати переговорів щодо формування уряду залежать не лише від парламентського представництва, а й від так званого коаліційного потенціалу партії – тобто її здатності вести конструктивні переговори з іншими учасниками переговорного процесу.

Проаналізовані тенденції безпосередньо впливають на формування партійної системи в Україні. Водночас, вони мають ряд особливостей і викликані дещо іншими причинами, тому варто детальніше зупинитись на з'ясуванні цього питання.

Криза інститутів громадянського суспільства в умовах перехідної української політичної системи впливає на відсутність стимулів розбудови партійної системи з ідеологічним розмежуванням. Як було сказано вище, програмні партії, особливо в умовах невисокої громадянської свідомості, не мають шансів на істотну масову підтримку. Принаймні, для збільшення популярності програмній партії необхідно здобути владні повноваження і на практиці довести соціальну спроможність своїх програм.

Водночас, клієнтельні партії поширюють свій вплив відносно легко, оскільки лояльність їхніх прихильників повністю базується на наданні їм матеріальних благ і підтримки. А у зв'язку з тим, що діяльність груп інтересів, політичних лобі в Україні не отримали офіційного статусу, клієнтельські партії фактично виконують функції цих структур.

Варто відзначити, що рівень партійної лояльності українців різко змінився після подій Євромайдану. Мінливість відсотка голосів, відданих за партію у 2014 р. порівняно з 2012 р., стрімко зросла майже вдвічі і склала 55,4%, що є індикатором тимчасової нестабільності партійного представництва [6, с. 13].

Однак, рівень довіри до партії як інституту досить низький: 12% заявили, що серед українських політичних сил немає такої, яку б вони підтримували хоча б якоюсь мірою. Таке співвідношення партійної лояльності та рівня участі дає підстави негативно оцінювати

стабільність переконань і пояснювати її недостатністю знань про відмінності існуючих партій, їхніх програм. Останнє твердження можна проілюструвати наступними даними: більшість (60,3%) громадян нічого не знають про відмінності між правими та лівими партіями, 20% – знають про них небагато, 10,5% – «дещо знають», і лише 5,4% респондентів знають про ці відмінності добре [5].

Особливо яскравих проявів в Україні набула така тенденція формування партійної системи як олігархізація внутрішньопартійного життя. Відсутність єдиних для всіх «правил гри» (тобто певної системи неформальних зобов'язань, гарантій і правил взаємодії між основними політичними акторами), недостатність уваги внутрішньокоаліційним процедурам, довготривалість самого переговорного процесу призводить до того, що на даному етапі немає передумов для формування широких коаліцій. Як наслідок, жодна зі створених коаліцій не мала конституційної більшості голосів. Водночас середня тривалість існування коаліції дорівнює приблизно календарному року [2].

В Україні об'єднання партій у коаліцію відбувається на позаідеологічних засадах, оскільки між ідейно близькими політичними силами завжди точиться конкуренція за завоювання подібного електорату. Схожі за ідейним спрямуванням партії нехтують можливістю шукати порозуміння між собою і користуватися частковою перемогою на користь конфронтації з метою «перехопити» електорат і витіснити конкурентів зі сцени міжпартійного змагання.

Зважаючи на вищезазначене, до вже досліджених шляхів сприяння стабілізації партійної системи в Україні можемо додати наступні.

Насамперед, поруч з класичними інститутами громадянського суспільства має стимулюватись виникнення та розвиток альтернативних видів групової ідентифікації, зокрема неформальних об'єднань громадян, самоврядних територіальних громад. Такі спільноти стануть потужним каналом інформації, виконують функцію протидії розширенню державних функцій. До названих форм соціального капіталу можемо додати також і запропоновані Р. Патнамом національні екологічні організації, некомерційні агентства обслуговування, групи підтримки [10]. Не варто забувати і про важливість таких соціальних інститутів як сім'я та добросусідство, що мають бути серед центральних пріоритетів державної політики. Доцільно надати офіційного та нормативного оформлення практиці лобіювання в Україні.

Також важливо проводити широку роз'яснювальну та агітаційну роботу серед населення щодо ролі партії як демократичного інституту, особливостей їхньої класифікації та специфіки ідейних засад конкретних політичних сил в Україні. Ці заходи доцільно здійснювати зусиллями самих політичних партій. Адже, загроза втрати легітимності не конкретною партією, а інститутом в цілому, є вагомим стимулом для вироблення соціально прийнятної позиції.

Нарешті, ряду змін вимагає практика формування парламентських коаліцій. Партійна коаліція має формуватися на ідейних засадах. Також створення правлячої коаліції вимагає від самих її учасників дотримання

ряду правил, зокрема, пошуку основними політичними блоками природних союзників для спільної діяльності у складі парламентської більшості, порозуміння стосовно основних напрямів та цілей майбутньої діяльності, розподіл посад в коаліційному уряді і узгодження програми його діяльності. Відповідно, коаліція має формуватись за принципом максимально закритих коаліцій. На шляху до реалізації вказаної мети варто зазначити важливість наявності фракційної дисципліни в межах коаліції.

Як бачимо, загальносвітові тенденції свідчать, що зміни сучасних партійних систем перебувають, здебільшого, поза інституційною та нормативною складовими політичної системи. Тому перехідним державам варто усвідомити, що процес становлення стабільних партійних систем може бути досить тривалим. З огляду на це, постійна зміна виборчого законодавства, нормативні обмеження в утворенні або діяльності партій не будуть ефективними для вирішення нагальних суперечностей формування партійної системи в Україні.

В цілому можемо зазначити, що деякі суперечності становлення партійної системи в Україні, зокрема недовіра до партій як інституту представництва інтересів, олігархізація внутрішньопартійного життя, позаідеологічний характер партійного розмежування, спотворення волі виборців у ході формування коаліцій, мають об'єктивний характер. Проте порівняно із західними державами набувають загостреного характеру внаслідок низького рівня політичної культури та відсутності загальносвітових правил політичної гри.

Список використаних джерел

1. Арон Р. Демократія і тоталітаризм / Арон Р. – М.: Текст, 1993. – 303 с.
2. Гончарова Т. Особливості процесу формування парламентських коаліцій / Т. Гончарова // Віче. – 2008. – №5. – С.18–29.
3. Оксак О. Відповідальність проти популізму: виборці, партії та уряд у демократичному суспільстві / О. Оксак // Нова політика. – 2000. – №1. – С.16–22.
4. Паламарчук В. М. Трансформації демократії та пошук стратегії суспільно-політичного розвитку України: Монографія / Паламарчук В. М., Литвиненко О. В., Янішевський С. О.; Національний ін-т стратегічних досліджень. – К.: НІСД, 2003. – 120 с. – (Серія «Стратегія політики і політичний аналіз»; Вип.7).
5. Партійна система сучасної України: еволюція, тенденції та перспективи розвитку: матеріали міжнародної науково-практичної конференції. 24–25 листопада 2011 р. – К.: ІПІЕНД 2012. – 588 с.
6. Партійна система сучасної України до і після Майдану: зміни, тенденції розвитку, суспільні запити. Аналітична доповідь Центру Разумкова 16 вересня 2015 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://old.razumkov.org.ua/upload/1442416518_file.pdf
7. Пшизова С. Н. Демократия и политический рынок в сравнительной перспективе / Пшизова С. Н. – Полис. – 2000. – №3. – С.6–17.
8. Примуш М. В. Головне в партбудівництві, або без чого не можна обійтись / М. В. Примуш // Трибуна. – 2008. – №7/8. – С.32–34.
9. Швед Ю. Відносини виборців і політичних партій як предмет наукового аналізу / Ю. Швед // Політичний менеджмент. – 2008. – №2. – С.19–32.
10. Lehmbruch G. Consociational Democracy, Class Conflict, and the New Corporatism / G. Lehmbruch // Philippe C. Schmitter und Gerhard Lehmbruch, eds.: Trends toward corporatist intermediation. – London, 1979. – P.53–61
11. Putnam R. Bowling Alone: America's Declining Social Capital / Putnam R. // Journal of Democracy 6:1 – Jan 1995. – P.65–78.

References

1. Aron R. Demokratija i totalitarizm / Aron R. – M.: Tekst, 1993. – 303 s.
2. Goncharova T. Osoblyvosti procesu formuvannja parlaments'kyh koalicyj / T. Goncharova // Viche. – 2008. – №5. – S.18–29.
3. Oksak O. Vidpovidal'nist' proty populizmu: vyborci, partii' ta urjad u demokratychnomu suspil'stvi / O. Oksak // Nova polityka. – 2000. – №1. – S.16–22.
4. Palamarchuk V. M. Transformacii' demokrati' ta poshuk strategii' suspil'no-politychnogo rozvytku Ukrai'ny: Monografija / Palamarchuk V. M., Lytvynenko O. V., Janishev'skyj S. O.; Nacional'nyj in-t strategichnyh doslidzhen'. – K.: NISD, 2003. – 120 s. – (Serija «Strategija polityky i politychnyj analiz»; Vyp.7).
5. Partijna systema suchasnoi' Ukrai'ny: evolyucija, tendencii' ta perspektyvy rozvytku: materialy mizhnarodnoi' nauково-praktychnoi' konferencii'. 24–25 lystopada 2011 r. – K.: IPIEND 2012. – 588 s.
6. Partijna systema suchasnoi' Ukrai'ny do i pislja Majdanu: zminy, tendencii' rozvytku, suspil'ni zapyty. Analitychna dopovid' Centru Razumkova 16 veresnja 2015 roku [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: http://old.razumkov.org.ua/upload/1442416518_file.pdf
7. Pshizova S. N. Demokratija i politicheskij rynek v sravnitel'noj perspektive / Pshizova S. N. – Polis. – 2000. – №3. – S.6–17.
8. Prymush M. V. Golovne v partbudivnyctvi, або bez chogo ne možna obijtysja / M. V. Prymush // Trybuna. – 2008. – №7/8. – S.32–34.
9. Shved Ju. Vidnosyny vyborciv i politychnykh partij jak predmet naukovoogo analizu / Ju. Shved // Politychnyj menedzhment. – 2008. – №2. – S.19–32.
10. Lehmbruch G. Consociational Democracy, Class Conflict, and the New Corporatism / G. Lehmbruch // Philippe C. Schmitter und Gerhard Lehmbruch, eds.: Trends toward corporatist intermediation. – London, 1979. – P.53–61
11. Putnam R. Bowling Alone: America's Declining Social Capital / Putnam R. // Journal of Democracy 6:1 – Jan 1995. – P.65–78.

Gaponenko V. A., Candidate of Political Science, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Political Science and National Security, Kyiv National Economic University named after V. Hetman (Ukraine, Kyiv), pvagap@ukr.net

Political party in the process of institutionalization of democracy in Ukraine

The purpose of the article is to elucidate the general world tendencies of functioning of parties, in the context of their influence on the institutionalization of democracy in Ukraine.

A set of general scientific methods was used to write the article, in particular, comparative, dialectical, systemic, synergetic. A non-institutional approach was used to promote the consideration of democratic transit as a continuous process with many variants of democratization outcomes, depending on the intentions and goals of the main political actors.

Conclusions. On the basis of a comparative analysis of some contradictions between Ukrainian and Western party systems, the main tendencies that determine the institutionalization of democracy, including the crisis of classical institutions of civil society, party identification, party leadership, have been identified. The recommendations on possible ways to optimize the influence of political parties on the process of institutionalization of democracy in our country are also given, in particular, promoting the development of other forms of group identification, raising the level of trust in the party as an institution of democracy, legislative regulation of the creation, interaction and activity of parliamentary coalitions.

Keywords: multiparty system, party identification, party leadership, party coalition, institutionalization of democracy.

* * *

УДК 327. 82

Головань О. О.,
кандидат політичних наук, AG Consulting Group,
Chairman (Україна, Київ),
aleksandr.golovan@gmail.com

ЕВОЛЮЦІЯ ПОЛІТИКИ АДМІНІСТРАЦІЇ ДОНАЛЬДА ТРАМПА ЩОДО УКРАЇНИ В СУЧАСНІЙ ПОВІСТЦІ ДНЯ

Метою даної статті – є аналіз зовнішньої політики США, яку проводить адміністрація Президента Дональда Трампа в сучасній системі міжнародних відносин в контексті перспектив для України. Під час написання зазначеної статті, автором були використані наступні методи: аналіз, синтез, порівняння. Основні висновки дослідження полягають в тому, що в найближчому